

дітей із порушення мовлення викликає багато зусиль. Багаторазове повторення призводить до втоми і дитина втрачає інтерес до завдання, тому результат погіршується.

Продуктивність запам'ятовування залежить від форми подання матеріалу. Діти із ЗНМ краще запам'ятовують наочний матеріал, ніж вербальний. Якщо говорити про мисленнєву активність, то у дітей із нормальним мовленнєвим розвитком характерне свідоме прагнення застосовувати ті самі логічні операції, що й під час запам'ятовування. У більшості дітей із загальним недорозвиненням мовлення такого не спостерігається [6, с. 97].

Розвиток мимовільної пам'яті має важливе значення для підготовки дитини до шкільного навчання. Навчальна діяльність неможлива, якщо дитина буде запам'ятовувати тільки те, що її безпосередньо цікавить.

Всі ці процеси є основою для формування слухо-мовленнєвої пам'яті, та подальшого навчання дитини.

Висновки та перспективи подальшого розвитку. Слухо-мовленнєва пам'ять у дітей із загальним недорозвиненням мовлення має свої особливості та певні порушення, які в свою чергу відображаються як на мовленнєвому так і на психічному розвитку дитини.

Результати дослідження слухо-мовленнєвої пам'яті у дітей із загальним недорозвиненням демонструють: слабкість утримання мовленнєвих сигналів і неточне відтворення почутих слів, низький рівень розвитку довільності та контролю слухової пам'яті, порушення впізнавання слів запропонованих на слух, погана реакція на мовні стимули, повільне орієнтування в умовах завдання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрусишина Л. Є. Особливості інтелектуального розвитку дітей дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення: дис...канд. психол. наук: 19.00.08 – спеціальна психологія / Л. Є. Андрусишина – К., 2012. – 283 с.
2. Белякова Л. И. Сравнительное психолого-педагогическое исследование дошкольников с общим недоразвитием речи и нормально развитой речью / Л. И. Белякова, Ю. Ф. Гаркуша, О. Н. Усанова, Э. Л. Фигередо – М., 2005 – 200 с.

3. Блонский П. П. Память и мышление / П. П. Блонский – зд. 2. – М. : Норма, 2007 – 208 с.
4. Гаврилова Н. С. Порівняльна характеристика особливостей недорозвитку фонематичних процесів у першокласників з порушеннями мовлення та у розумово відсталих дітей / Н. С. Гаврилова, Г. В. Верхогляд // Актуальні питання корекційної освіти – 2011 – Вип. 2. – С. 25-33.
5. Калягин В. А. Логопсихология / В. А. Калягин, Т. С. Овчинникова – М. : Академия, 2006 – 320 с.
6. Левченко И. Ю. Психологическое изучение детей с нарушениями развития / И. Ю. Левченко, Н. А. Кисилёва – М. : Издательство «Книголюб», 2007 – 152 с.

УДК 376-056.264-053.2:81'233:81'374

Б. С. Динник

магістрант спеціальності

Спеціальна освіта

(Логопедія. Спеціальна психологія)

Л. Л. Стахова

кандидат педагогічних наук, доцент,

Сумський державний педагогічний

університет імені А. С. Макаренка

ВИКОРИСТАННЯ ЛЯЛЬОК У ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ СЛОВНИКА ДІТЕЙ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ

У статті розкрито загальні відомості розвитку словника дітей із загальним недорозвиненням мовлення, використання ляльок у процесі розвитку словника дітей із загальним недорозвиненням мовлення.

В статье раскрыты общие сведения развития словаря детей с общим недоразвитием речи, использование кукол в процессе развития словаря детей с общим недоразвитием речи.

The article reveals general information on the development of the vocabulary of children with general speech underdevelopment, the use of dolls in the development of the vocabulary of children with general speech underdevelopment.

Ключові слова: загальне недорозвинення мовлення, лялька, словник.

Ключевые слова: общее недоразвитие речи, кукла, словарь.

Key words: general underdevelopment of speech, doll, dictionary.

Постановка проблеми. В наш час спостерігається стрімке збільшення кількості дітей з порушеннями мовлення, недорозвиненням психічних функцій і процесів. Пошук нових форм і методів навчання дітей з загальним недорозвиненням мовлення – одне з найактуальніших питань корекційної педагогіки. Це пов'язано з можливістю оновлення і якісного покращення мовленнєвого розвитку дітей. Загальне недорозвинення мовлення – це складне порушення мовленнєвого розвитку, при якому спостерігаються порушення не лише вимови, а й словника дітей, граматичної будови та зв'язного мовлення. Необхідність корекції пояснюється тим, що в словнику таких дітей є повне незнання, неточне розуміння слів, багаторазове використання однакових за звучанням слів з різними значеннями і заміна одних слів іншими.

В умовах розвитку спеціальної освіти особливого значення набуває пошук нових інноваційних методів для розвитку словникового запасу дітей із загальним недорозвиненням мовлення. Досить ефективним є використання ляльки, яка робить заняття цікавим, збагачує його емоціями та дає можливість відчутти задоволення від навчального процесу. Її використання має багатовікову історію. На відміну від решти іграшок лялька несе в собі образ людини з усіма її характерними ознаками. Вона є супутником людини впродовж усього її дитинства, другом та захисником в різних життєвих ситуаціях. Здавна лялька використовується як об'єкт налагодження контакту з дитиною. При цьому існують різноманітні варіанти ляльок: ляльки-маріонетки, тіньові, мотузкові та площинні, пальчикові ляльки, ляльки-рукавички та дидактичні. Гра з лялькою – це той світ реальності, в якому живе дитина. Вона спрямовує дитину на прояв ініціативності, кмітливості, самостійності та активності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема словникового запасу у дітей із загальним недорозвиненням мовлення є досить актуальною на сьогодні, і досліджена в працях багатьох науковців. Серед них можна згадати

таких авторів як: В. К. Воробйова, Б. М. Гриншпун, В. А. Ковшиков, Н. С. Жукова, Е. М. Мастюкова, Т. Ф. Філічева і ін., які підкреслюють, що у дітей з загальним недорозвиненням мовлення відмічається обмежений словниковий запас. Характерною ознакою цієї групи дітей є значні індивідуальні відмінності, які багато в чому обумовлені різним патогенезом [3; с. 29].

В дослідженнях Л. І. Лалаєвої та Н. В. Серебрякової розглядається порушення формування лексики у дітей із загальним недорозвиненням мовлення, яке виявляється в невеликому словниковому запасі, неточному вживанні слів, численних вербальних парафразіях [2; с. 84].

Серед вчених, які займалися вивченням цього питання особливу увагу слід приділити працям І. Г. Виготської, Е. Л. Пелінгер, Л. П. Успенської, які вважали, що активне мовлення дитини багато в чому залежить від розвитку дрібної моторики, тому рухи руки при грі з лялькою покращують мовлення дитини. Граючи з нею та говорячи за ляльку дитина по іншому відноситься до свого мовлення, і відволікається від мовленнєвих труднощів.

Мета дослідження – з'ясувати можливі способи використання ляльок під час формування словникового запасу у корекційній роботі з дітьми із загальним недорозвиненням мовлення.

Виклад основного матеріалу. Подолання загального недорозвинення мовлення у дітей є однією з найактуальніших проблем в логопедії. Це викликано її практичною значущістю: своєчасна корекційна робота має велике значення для формування мовленнєвих передумов успішного навчання в школі. Характерною особливістю словника дітей є неточність вживання слів, яка виражається у вербальних парафразіях, несформованості семантичних полів та труднощах актуалізації словника. Під час проведення логопедичної роботи з розвитку лексики необхідно враховувати сучасні лінгвістичні і психолінгвістичні уявлення про слово, структуру значення слова. З урахуванням цих чинників формування лексики проводять за наступними напрямками:

- збільшення обсягу словника одночасно з розширенням уявлень про навколишню дійсність;
- уточнення слів, які дитина застосовує під час мовлення;
- формування семантичної структури слова в єдності з його основними компонентами;
- розвиток процесів пошуку слова, збагачення активного словника [3; с. 55- 56].

В ігровій ситуації у дітей з загальним недорозвиненням мовлення лексична недостатність проявляється в бідності словникового запасу, недостатності дієслівного словника, замінах слів за подібністю об'єктів, неправильному вживанні або незнанні окремих слів. Ці особливості проявляються з різним ступенем вираженості і перешкоджають повноцінному спілкуванню. Логопедична робота з розширення обсягу словника включає уточнення значення слів, наявних в пасивному словнику, актуалізацію їх у мовленні та знайомство з новими словами.

В корекційній роботі ефективним засобом розвитку словникового запасу є лялька. Вона спрямована на збагачення активного та пасивного словнику дитини, і є основним об'єктом з яким взаємодіяє дитина. Лялька дозволяє об'єднати інтереси дитини і корекційні завдання логопеда, дає можливість природного та безболісного втручання дорослого в психіку дитини з метою її корекції або профілактики. Вона є безпосереднім видом наочного посібника, який використовується для вирішення корекційних завдань. Ляльки ставлять перед дітьми різноманітні завдання та допомагають у їх вирішенні.

Використання в роботі ляльки дозволяє дитині з порушеннями в мовленні із пасивного спостерігача постійно перетворюватися в активного співучасника гри. Лялька допомагає реалізувати функції, які є важливими у навчальному процесі, а саме:

- комунікативну – забезпечена встановити емоційний контакт, об'єднання дітей в колектив;
- релаксаційну – зняття емоційної напруги;

- виховну – спрямована на прояв особистості в ігрових моделях життєвих ситуацій;
- розвиваючу – розвиток психічних процесів (пам'яті, уваги, сприйняття і т. д.);
- навчальну – розширення уявлень про навколишній світ [4; с. 37].

Іноді досить важко налагодити контакт з дитиною, бо світ в якому живе дитина – це світ дії та діяльності, а за допомогою ляльки з'являється можливість потрапити в цей світ. Ляльки, які дитина може вдягнути на руку (лялька петрушка, ляльки – бі-ба-бо) допомагають дітям в вираженні емоцій для опису тих слів, які в них відсутні. За допомогою різних ляльок одночасно можна вирішити кілька завдань: налагодити контакт з дитиною, підвищити загальний емоційний фон, покращити настрій, у дитини з'являється бажання ближче «познайомитися» з лялькою, справити враження на неї, а значить і правильно виконати запропоновані завдання, тим самим розвиваючи мовлення та поповнюючи словниковий запас.

Для проведення артикуляційної гімнастики, рухливості мовленнєвих органів і звуковимови доречно використовувати артикуляційну ляльку. Спочатку діти розглядають ляльку, дивлячись на рухи, які вона виконує, а потім разом з нею виконують артикуляційні вправи [1; с. 167].

Під час вивчення теми «Фрукти» перед дитиною можна розмістити муляжі фруктів та ляльку, і запропонувати допомогти ляльці приготувати з них компот. Виконуючи це завдання діти будуть вивчати назви фруктів, і поповнювати свій словник.

Під час вивчення теми «Одяг» доцільно буде провести гру з лялькою, яка має власний гардероб та приміряти всі її речі.

Також досить цікавим є вивчення частин тіла людини. Для цього потрібно помістити ляльку в ванну та помити її, під час чого діти не тільки граються, але й вивчають частини тіла.

Запорукою успіху в роботі є взаємодія всіх учасників навчального процесу: дитини, логопеда та батьків. Дуже цікавим та ефективним для дітей є

процес виготовлення ляльки. Коли дитина створює власну ляльку, вона намагається її зробити схожою на себе. У такій спільній роботі дорослі повинні надавати можливість дитині самій створити ідею виготовлення ляльки, у свою чергу емоційно підтримуючи її.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Отже, ми бачимо, що порушення словника у дітей із загальним недорозвиненням мовлення, та шляхи його збагачення вивчені науковцями досить детально. Ефективним у застосуванні є використання ляльки, яка є для дитини другом та супутником в житті. Гра з нею допомагає дітям не тільки долати мовленнєві труднощі, а й самоудосконалюватися. Ляльки допомагають у розвитку мислення, пам'яті та формуванні комунікативних навичок. Вони допомагають у ліквідації соціальної депривації дітей та спрямовані на налагодження контакту з однолітками та дорослими.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дичківська І. М. *Інноваційні педагогічні технології : [навчальний посібник] / І. М. Дичківська – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.*
2. Лалаева Р. И. *Формирование лексики и грамматического строя у дошкольников с общим недоразвитием речи / Р. И. Лалаева, Н. В. Серебрякова – СПб. : Изд-во «Союз», 2001.- 224 с.*
3. Парамонова Л. Г. *Развитие словарного запаса у детей / Л. Г. Парамонова – СПб. : «Детство – Пресс», 2007.- 80 с.*
4. Татаринцева А. Ю. *Куклотерапия в работе психолога, педагога и логопеда / А. Ю. Татаринцева. – СПб. : Изд-во «Речь», 2007. – 102 с.*

УДК 373.3:81.161.2

В. В. Донець
вчитель-логопед,
Сумський ДНЗ №18 «Зірниця»

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У даній статті розглянуто інтерактивні технології для розвитку мовлення дітей дошкільного віку.

В данной статье рассматриваются интерактивные технологии для развития речи детей дошкольного возраста.

The article deals with interactive technologies of children's speech development of a preschool age.

Ключові слова: інтерактивні методи, дошкільник, словник, гра.

Ключевые слова: интерактивные методы, дошкольник, словарь, игра.

Key words: interactive methods, a preschooler, a vocabulary.

Постановка проблеми. Розвиток мовлення – це не лише збагачення словника, формування звукової, граматичної культури та удосконалення зв'язного мовлення. Насамперед, це – розвиток вміння спілкуватися. Тому треба навчити дітей робити повідомлення, пояснювати, переконувати, доповнювати, домовлятися, хвалити, надихати, дискутувати, вітати, слухати інших, користуватися вербальними та невербальними (міміка, жести, рухи) засобам виразності.

Базовий компонент дошкільної освіти в Україні поставив перед педагогами основне завдання – виховати особистість, яка успішно діє в різних життєвих ситуаціях. А здатність швидко адаптуватися до нових соціальних умов безпосередньо залежить від комунікативних умінь та навичок, достатній рівень яких дає дитині змогу само реалізуватися й адекватно діяти у соціальному оточенні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інтерактивні технології навчання досліджували Р. Балан, Л. Велитченко, Т. Дуткевич, С. Кашлев, О. Комар, М. Кларін, В. Мельник, О. Пометун, Л. Пироженко, Л. Щербина та інші. Педагоги аналізували можливості використання інтерактивних технологій навчання під час проведення занять на сучасному рівні; досліджували психологічні основи використання інтерактивних методів навчання; вважали, що «інтерактивні підходи сьогодні є найбільш ефективними; здійснювали порівняння моделей інтерактивного, активного і пасивного навчання; пропонували зразки класифікацій для диференціації понять активних та